

Јелена Јаћовић¹

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

ВРЕДНОСТИ ФУТУРСКИХ ОБЛИКА У ФРАНЦУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ЕКОНОМИЈЕ²

Сажетак: У раду се контрастивним приступом анализирају вредности футурских глаголских облика у француском и српском језику економије са циљем да се укаже на специфичну дистрибуцију ових вредности у стручном дискурсу. Истраживање је спроведено на компаративном корпусу сачињеном од примера из неколико економских области. Резултати истраживања показују да се, упркос суштинским разликама у функционисању глаголских система француског и српског језика и различитом броју футурских облика, појављује слична расподела вредности футурских облика у језику економије, односно идентична одступања од вредности које се јављају у општем језику – основна вредност, постериорност у односу на тренутак говора, је у потпуности изостала у оба корпуса.

Кључне речи: језик економије, француски језик струке, српски језик струке, футур

1. Проблематика језика струке

Језик струке представља динамично поље које је тешко дефинисати, делимично зато што је у овој области пракса увек ишла испред теорије (Бугарски 1988: 22), али и зато што се свака стручна област веома брзо мења, па није могуће у целости обухватити и фиксно одредити одлике језика којим се она служи. Прва комплекснија теоријска промишљања француског језика струке се јављају 80-тих година XX века

¹ jelena.jacovic@filfak.ni.ac.rs

² Овај рад је реализован у оквиру пројекта *Француски језик и књижевности на Филозофском факултету у Нишу: рејсјојектџива и џерсјојектџива* (бр. 455/1-1-11-01)

(Kocourek 1982, Lerat 1988) и указују на неопходност посматрања језика струке из стриктно лингвистичке перспективе будући да он средства општег језика користи на специфичан начин како би изразио специјализована сазнања (Lerat 1995: 12). Све претходна истраживања су се бавила усавршавањем методолошког приступа, тј. изучавањем из дидактичке перспективе³ и важило је мишљење да у језику струке долази до редукције на синтаксичком плану, а до експанзије на лексичком (Ulijn 1979: 152 у Spillner 1992: 42). До идентичних закључака, у исто време, долазе и аутори на нашим просторима. Па тако Р. Маројевић констатује да се „специфичности употребе језика [струке] огледају на свим нивоима“ (Маројевић 1981: 3), а Р. Бугарски истиче да се језик струке не може свести на терминолошке особености јер се у њему средства општег језика употребљавају на специфичан начин што нарочито долази до изражају у њиховој селекцији, комбиновању, дистрибуцији и фреквенцији (Бугарски 1988: 21)⁴.

2. Предмет, метод и циљ истраживања

Предложено истраживање за полазиште узима идеју да се поједине вредности футурских облика француског и српског језика учесталије јављају у корпусу примера језика струке из домена економије. Циљ је да се покажу фреквенција и врсте тих вредности, као и да се покаже у којој мери су оне условљене тематском облашћу у којој се појављују. Примењен је дескриптивни метод контрастивне анализе од француског језика ка српском, а систематизација вредности је извршена према семантичким критеријумима који су потпомогнути прагматичким објашњењима. За систематизацију вредности коришћене су граматике које у организацији својих садржаја имају семантички приступ: *Grammaire du sens et de l'expression* (Charaudeau 1992) и *Синтакса савременог српског језика – проста реченица* (Пипер и др. 2005).

3. Специфичност корпуса

Корпус на коме је вршено истраживање је компаративног типа – за упоређивање вредности футурских облика није било потребно посматрати преводну еквиваленцију јер су се вредности упоређивале

³ О развоју француског језика струке из дидактичке перспективе в. Mourhlon-Dallies 2008.

⁴ Детаљније о аналогијама у француском и српском језику струке в. Јаховић 2020.

сумарно. Осим тога, страна литература из економије која се преводи на српски језик најчешће је на енглеском језику. За сачињавање корпусакоришћени су примери из француских и српских универзитетских и средњошколских уџбеника. Примери су ексцерпирани и из научних чланака из пет економских области: микроекономија, макроекономија, политичка економија, статистика и рачунарство.

4. Француски и српски футурски облици

Упркос фундаменталним разликама у француском и српском глаголском систему на пољу аспекта и слагања времена, они поседују и велики број сличности на шта указују бројна контрастивна истраживања система глаголских времена у француском и српском језику (Petrović 1989, Точанац 1982, Точанац 1991, Petrović 2002, Stanojević i Ašić 2006, Stanojević i Ašić 2008, Gudurić & Vlahović 2012, Јовановић 2013, итд.). Када је реч о систему времена за изражавање будућности, показало се да, иако имају различит број футурских облика, на пољу вредности ових облика имају највише сличности (Stanojević i Ašić 2006: 185). Детаљнијим увидом у семантизме француских и српских футура дошло се до закључка се да је временска перспектива француских футура стриктније везана за тренутак говора (Stanojević 2013: 39).

Футур има основну вредност да исказује будућу радњу, тј. радњу постериорну тренутку говора (Charaudeau 1992: 461, Танасић у Пипер и др. 2005: 433). Ова вредност се у француском језику реализује тројако, кроз различите употребе три врсте футурских облика *futur proche*, *futur simple*, *futur antérieur*), док су у српском језику на располагању два облика (футур I и футур II). У оба језика се футурски облици користе, поред основне вредности исказивања постериорности и хипотетичности, и за изражававање модалности и временско транспоновање.

5. Анализа корпуса

Корпус анализираних примера је ексцерпиран, као што је већ речено, из уџбеника и научних чланака неколико економских области. Једна од хипотеза овог истраживања је да различите области унутар економије самом тематском структуром намећу већу фреквенцију одређених вредности футурских облика. Покушаћемо да утврдимо које су то вредности и која је њихова функција унутар датих области економије.

5. 1. Прост футур (*futur simple*)

Поред основних вредности постериорности, хипотетичности, модалног и временског транспонованња међу вредностима простог футура јављају се и употребе ублажавања исказа (*atténuation*) са императивним садржајем и дељење тачке гледишта са ликом у приповедању који врши радњу (Charaudeau 1992: 471). У српском језику се поред ублажавања јавља и квалификативна употреба, као и модалне употребе којима се исказује заповест, али и забрана или жеља говорног лица (Танасић у Пипер и др. 2005: 442). На ове последње две употребе футура не наилазимо у корпусу, иако је реч о уџбеничком стилу који подразумева обраћање саговорнику – приликом издавања налога учесталија је употреба императива и инфинитива.

5.1.1. Вредност постериорности

Прост футур означава процес који није још реализован и који је постериоран у односу на референтну тачку која може бити у тренутку говора, прошлости (најчешће исказана наративним одн. историјским презентом) или будућности (Charaudeau 1992: 461, Танасић у Пипер и др. 2005: 437,439). Пошто поседује оволику флексибилност, потребна је нека инструкција из контекста реченице која ће управити интерпретацију у правом смеру (било да је то прилог или други глаголски облик) (Stanojević i Ašić 2006: 135).

Због природе саме материје која се обрађује, у текстовима који садрже микроекономске и макроекономске теме, као и у политичкој економији, прост футур и футур I се не појављују често у својој основној функцији исказивања радње постериорне тренутку говора, будући да се у поменутих доменима или објашњавају економски процеси кроз историју или изводе правила и законитости функционисања економских механизма. Ни у уџбеницима из статистике и рачуноводства не налазимо на уобичајну футурску вредност ових облика. Вредност која је присутна, и најближа је постериорности футура у односу на садашњи тренутак, је вредност антиципације⁵. Тај ефекат производи облик простог футура и његов еквивалент у српском језику, футур I, који је веома близак модалној употреби и најприсутнији је у задацима или објашњењима економских законитости:

⁵ У литератури се често ова вредност назива и епистемички футур (в. Stanojević i Ašić 2006: 146)

(1) Dans les deux cas, pour éviter un accroissement des coûts de transaction, les ménages *détiendront* plus de monnaie. (MAC: 69)

(2) Za određene nivoe sklonosti potrošnji, marginalne efikasnosti kapitala i kamatu, smanjivanje nominalnih nadnica *neće uticati* na zaposlenost. (MAK: 29)

Постоје и случајеви антиципације када се унапред заузима став према претпостављеном мишљењу (Charaudeau 1992: 472):

(3) Le système de la politique étrangère gagne en complexité et en diversité. Certains *diront* que la politique étrangère perd également en efficacité. (EPI: 109)

Пошто су текстови из којих су ексцерпирани примери за корпус ситуирани у прошлости, логично је да је и најфреквентнија употреба простог футура и футура I у овом контексту. Процес у простом футуру, који још увек није реализован, приказује се као постериоран у односу на референцијалну тачку смештену у прошлости и исказану историјским презентом (Grevisse 2007: 1097):

(4) Les guides gouvernementaux d'investissements regorgent de citations d'hommes d'affaires ravis d'avoir investi dans la région en question. Les autorités locales *justifieront* le très important incitatif en mettant l'accent sur les revenus supplémentaires pour l'État générés par Mercedes-Benz. (EPI: 112)

И у корпусу примера на српском налазимо идентичну употребу футура I када се он транспонује у прошлост и бива постериоран приповедачком презенту (Танасић у Пипер и др. 2005: 440). Фокус на рације се помера унапред:

(5) U tom pogledu, skreće pažnju "ekonomska teorija kontrole" A. Lernerа koji razvija ideju tzv. marginalnog pravila na osnovu kojeg *će se razviti* tzv. teorija liberalnog socijalizma. (MIK: 16)

(6) Keјns odbacuje stav da *će* kamate *izjednačiti* štednju i investicije, jer štede i investiraju različite grupe ljudi zbog različitih motiva. (MAK: 44)

Употреба футура у контексту приповедања је омогућена његовом способношћу да има инструкцију позитивног темпоралног редоследа (+OT) те може да искаже низ сукцесивних радњи. Присуство неке темпоралне инструкције није обавезно, тако да наилазимо и на примере са временским одредбама (*à partir des années* 1970, en 1973, 1979.) и без њих – пример (8):

(7) À partir des années 1970, de nombreux auteurs *contesteront* l'interprétation classique de la puissance. Kindleberger *développera*, en 1973, la théorie de l'hégémonie qui *inspirera* ensuite des auteurs comme Gilpin, Krasner, etc. (EPI: 13)

(8) Les préjugés influencent souvent de façon marquée les décisions d'investissements. Afin de contrer les effets d'une image négative, de nombreux gouvernements *mettront sur pied* des politiques dont la mission est d'informer les investisseurs potentiels des avantages [...] On *construira* des sites Internet, on *couvrira* les foires commerciales, on *multipliera* les missions économiques [...]. (EPI: 110)

(9) Međutim, nadolazeća Islamska revolucija u Iranu i obaranja šaha Pahlavija 1979. godine *biće* ona inicijalna kapisla koja *će dovesti* do Drugog naftnog šoka u istoj deceniji prošlog veka. (MPE: 281)

Велика је присутност, такође, простог футура, односно футура I, у реалним кондиционалним реченицама у главној клаузи када исказује радњу постериорну презенту у условној клаузи. Самим тим, ова вредност поседује и модалну компоненту:

(10) Ainsi une élasticité-prix de la demande de -1 indique que la demande *baissera* de 10% si le prix du produit augmente de 10%. (IMS: 12)

(11) S druge strane, ako se spoljni dug i izvoz robe i usluga obračunavaju u evrima, mnogo je verovatnije da *će* Srbija u 2007. god. i pored prevremenog vraćanja [...] *ostati* u grupi visoko zaduženih zemalja. (RVP: 99)

Таква употреба је нарочито корисна за приказивање законитости које владају у економским процесима и стога врло погодна за уџбеничке садржаје.

Приликом временског транспоновања у прошлост, прост футур и футур I бивају постериорни и претериталним облицима. У француском је то најчешће сложени перфекат:

(12) Parce que les modes de production ont changé, l'organisation du travail *subira* de grands chambardements. (EPI: 58)

Наилазимо и на пример када се прост футур поставља као постериоран простом перфекту:

(13) Dans cet article, Samuelson cherche à déterminer l'impact des progrès techniques des pays émergents sur la croissance des pays développés [...] En prenant exemple de la Chine, Samuelson conclut que cette dernière accroît sa productivité pour des biens qu'elle importe présentement. Cette situation *provoquera* une baisse des importations de la part de la Chine pour ces produits, ce qui *provoquera* une dégradation des termes de l'échange pour les pays en développement. (EPI: 46)

Решење за ову необичну употребу простог перфекта можемо потражити у теорији полифоније О. Дикроа (Dicrot 1984) – смењивањем презента, простог перфекта и простог футура имамо различите тачке гледишта у наравији. Презент користи аутор уџбеника (*sujet parlant*) као најнемаркираније време помоћу којег објашњава теоријско становиште

писца којег цитира. Пишчево становиште (*énonciateur*) се исказује простим перфектом који је у тој употреби неутралан⁶ и уводи нас у раван приповедања, док прост футур служи за извођење закључака који су последица пишчевог становишта. Простим футуром аутор уџбеника интерпретира догађаје читаоцу и тако они постају *locuteur en tant que telle* и *allocutaire*. На овај начин се практично три равни приповедања истичу употребом три различита глаголска облика.

У српском корпусу се налази перфекат у управној клаузи, а футур I исказује свршене релативне радње:

(14) Prosto je neverovatno kako je mogao tako nešto da tvrdi, ako se zna da je u to vreme spoljni dug Srbije iznosio oko 15,5 milijardi dolara, a da je on krajem 2001. obećavao da *će se*, nakon sporazuma sa Pariskim klubom i Londonskim klubom o otpisu 66% duga, spoljni dug SRJ *smanjiti* na samo 7 milijardi dolara. (RVP: 98)

(15) Naime, on je na osnovu podataka o porodičnim budžetima izveo i formulisao četiri zakonitosti koje *će se* u njegovu čast po njegovom imenu i *nazvati*. (MIK: 237)

Порекло употребе футура I у српском језику има другу конотацију – употреба овог облика је неопходна, пошто у српском језику не постоји слагање времена, већ се један облик користи за исказивање постериорности у односу на било коју референтну тачку.

Поред наведених претериталних облика, у француском корпусу су најприсутнији примери када је прост футур постериоран имперфекту:

(16) L'essor des IDE à partir des années 1960 *aura* deux effets : l'augmentation spectaculaire de multinationales et une plus grande diversification de leur origine nationale. Les firmes américaines qui avaient une position dominante dans les années 1960 *seront concurrencées* par l'arrivée en force des firmes européennes. Les années 1980 *verront naître* des géants japonais et ensuite des marchés émergents comme la Corée du Sud, etc. qui *produiront* également des multinationales (EPI: 56)

(17) Ce système *était condamné* dès sa fondation. Le système monétaire international ne *fonctionnera* jamais selon les plans initiaux, *subira* de nombreuses crises et *s'effondrera* à la suite de l'annonce du président Nixon de la fin de la convertibilité du dollar en or en août 1971. (EPI: 79)

Док се у примерима (16) и (17) прост футур јавља као директно постериоран имперфекту, односно имперфекат као њему антериоран, у

⁶ У раду « Le passé simple et la subjectivité » И. Тахара (2000) истиче да се ова неутралност може анулирати употребом глагола одређеног семантичког типа и изазвати сасвим субјективну интерпретацију простог перфекта (Tahara 2000: 205).

примеру (18) референтна тачка за тумачење редоследа радње се налази у презенту, то је ауторова перспектива која користи презент опште истине и из тог угла дистрибуира вредности глаголских облика. Могућност да се имперфекат нађе у окружењу футурских облика потиче од његове вредности „перспективе“ која је аналогна презенту и исказује блиску будућност (Riegel et al. 2009: 544):

(18) Bien que les résultats de ce processus soient incertains, il est évident déjà qu'il *impliquera* nécessairement la réouverture des questions de théorie monétaire qui semblaient closes depuis les années 1930 et un nouvel examen du cadre institutionnel au sein duquel sont formulées les politiques monétaires et fiscales des pays développés. (EAM: 5)

5.1.2. Вредност иминентности

Прост футур и футур I налазимо и у употреби карактеристичној за научно-уџбенички дискурс када се овим обликом најављује садржај поглавља која следе или објашњава наредни корак неке рачунске операције:

(19) Au point A, on *supposera* que l'entreprise a atteint la taille minimale optimale, et ce jusqu'en B. (MIC: 81)

(20) Par convention, nous *retiendrons* comme troisième quartile Q3 la valeur de modalité : 30. (STA: 96)

(21) Dobijanje krive IS *predstavićemo* na tri načina [...] (MAK: 201)

(22) Sada ćemo Filips-Okunovu krivu *povezati* sa ZS-LM modelom i *ispitivati* efekte [...] (MAK: 255)

У овим ситуацијама футури указују на изразито блиску будућност и чине ауторово излагање динамичнијим. Потребно је нагласити да се у таквим и сличним контекстима понављају глаголи следећег садржаја: *supposer, calculer, étudier, expliquer* / *приказати, представити, израчунати*, итд.

5.1.3. Модална вредност

Футур се, због чињенице да маркира још увек нереализовану радњу, одувек налазио између модалне и временске вредности (Стевановић 1989:671, Imbs 1960: 41) што је инспирисало различита теоријска тумачења. Танасић истиче да је, у српском језику, за правилну интерпретацију ове вредности кључан контекст (Танасић у Пипер 2005: 442). Алварез Кастро, посматрајући футур из перспективе Теорије

релевантности, указује на важност различите епистемичке интерпретације футурских и прошлих облика. Она заступа дескриптивистичку и референцијалну тезу о вредности футура која омогућава и опис интерпретативних процеса (Álvarez Castro 2007: 22)

На модалну употребу простог футура за исказивање подстицаја за вршење радње (заповест, жеља или забрана) налазимо само у француском корпусу. Како за њу не постоји адекватна класификација код П. Шародоа, ослонили смо се на традиционалније граматике попут Гревисове *Bon Usage* где се ова вредност класификује као императивна (*injonctive*) (Grevisse 2007: 1097):

(23) A partir de ces données, vous *calculerez* le PIB nominal de l'économie en recourant aux trois méthodes[...] (MAC: 49)

На ову вредност наилазимо у поставкама задатака, али је, у поређењу са употребом императива у тој ситуацији, веома ретка.

У српском корпусу, наилазимо на примере у којима футур I добија вредност претпоставке. Ова могућност почива на чињеници да будућност није линеарна већ се може рачвати у неколико могућих праваца, од којих ће се само један реализовати (Álvarez Castro 2010: 111):

(24) Proces prestrukturiranja balkanskih zemalja[...] podjednak je izazov kako za njih same, tako i za EU bez čije logističke i finansijske podrške on *neće biti* kvalitetno *zaokružen* do kraja. Usklađivanje privrednih struktura balkanskih zemalja *olakšaće* njihov ulazak u porodicu EU, a time *neće biti narušena* koncepcija održivog razvoja koju EU već dugo promoviše i zastupa [...] (MAP: 11)

5.2. Вредности антериорног футура

Антериорни футур и његов српски еквивалент, футур II, исказују још нереализован процес који ће извршити пре неке друге радње у будућности (Charaudeau 1992: 461, Танасић у Пипер и др. 2005: 443). Док у српском језику радња исказана футуром II може бити и постериорна и симултана са неком другом будућом радњом и за њу није релевантан моменат говора (Танасић у Пипер 2005: 444), у француском језику она увек исказује тренутак постериоран моменту говора (Charaudeau 1992:

461)⁷. Најкарактеристичније употребе су у временским и условним клаузама зависнослужених реченица.

Сасвим неочекивано, у француском корпусу је пронађен само један пример, и то у зависнослуженој временској реченици у комбинацији са простим футуrom:

(25) Une taxe sur l'énergie ne produira tous ses effets d'équilibre partiel que lorsque les consommateurs *auront* tous *procédé* aux changements dans les équipements installés. (IMS: 9)

У српском корпусу, футур II се такође налази у зависнослуженој временској реченици у комбинацији са футуrom I:

(26) S obzirom da ona uvećava sumu ukupne korisnosti konkretnog potrošača on će nastaviti razmenu proizvoda x za Y sve dok *bude* *važila* relacija: $MU_x < MU_y$. (MIK: 30)

(27) Hicks smatra da realni dohodak potrošača pokazuje visinu postignutog nivoa korisnosti, te da dejstvo izvesne promene neće uticati na visinu realnog dohotka sve dok se on *bude* *nalazio* na datoj krivi indiferentnosti (MIK: 60)

Кључну улогу у временској интерпретацији футура II игра везник – будући да сам глаголски облик има флексибилан семантизам, процедурални израз у виду везника је снажнији те стога управља значењем (Танасић у Пипер и др. 2005: 448). Везник (све) *док* у примерима (26) и (27) упућује на симултаност два процеса изражена несвршеним глаголским облицима.

Једина врста модалне употребе на коју наилазимо у српском корпусу је употреба футура II у условним реченицама:

(28) То значи да *ће* потрошач, ако не *bude* *kupovao* производ x, sav svoj dohodak potrošiti na kupovinu potrošačke korpe složenog proizvoda, tj. *osa* у *ће*, u tom slučaju, ilustrovati veličinu novčanog dohotka potrošača. (MIK: 59)

⁷ Колико се у француској литератури расправљало о временској и модалној вредности простог футура, толико је у српској литератури било дискусије о класификацији футура II. К. Милошевић након исцрпне анализе дотадашњих становишта закључује да је реч о временском облику који може имати и модално значење (Милошевић 1982). Опречна су мишљења уследила јер је код М. Стевановић (1989) и Станојчић и Поповић (1995) футур II сврстан у модалне облике, док код Пипер и др. (2005) наилазимо на компромисни став да то што исказује радњу која у моменту говора није реализована не може бити довољан разлог да се сврста у модалне облике (Танасић у Пипер 2005: 443).

(29) Objašnjeno je već da će se firma, u uslovima monopolske konkurencije, nalaziti u dugoročnoj ravnoteži, ako uz dati nivo outputa *bude realizovala* normalan, ali ne i ekonomski profit [...]. (MIK: 227)

(30) Pod pretpostavkom da vrednost evra krajem 2007. god. bude 1,48 dolara (kao što je sada), i ako, po rečima ministra Cvetkovića, dohodak po stanovniku *bude iznosio* krajem 2007. god. 4,500 evra onda će on u dolarima biti 6,600. (RVP: 100)

Ова врста реченице може да изрази различите аспекатске комбинације: у примеру (28) у зависној клаузи се налази несвршени глагол, а у управној свршени, док се у примерима (29) и (30) у зависној клаузи налази двовидски, односно свршени и у управној глагол свршеног вида. Оне су значајне за успостављање временских односа међу клаузама поред семантичке компоненте услова – у претходним примерима је то сукцесивност.

5.3. Вредности блиског футура

Футурски облик у француском језику који нема адекватног кореспондента у српском је облик блиског футура (*futur proche*). У питању је перфирастични облик, који се често ни не сврстава међу глаголска времена (Riegel et al. 2009: 452) и којим се исказује иминентност – близина процеса који ће се ускоро реализовати и чија је реализација сигурнија од радње приказане простим футуром. Он се показује као нарочито погодан у контексту научно-уџбеничког дискурса, када се најављују садржаји наредних поглавља или анализе које ће уследити:

(31) Pour des raisons que cette section va *éclaircir*, on appelle cet agrégat la base monétaire et on le désigne à l'aide de la lettre H. (MAC: 113)

(32) La grande nouveauté du modèle que nous *allons étudier* dans ce chapitre est la flexibilité des prix et des salaires. (MAC: 120)

Вредност близине иминентног процеса није обавезно везана за моменат говора – овај облик може да искаже иминентност и неке будуће и прошле радње. У корпусу је налазимо при најављивању неке будуће радње у односу на референтну тачку у прошлости у контексту објашњавања економских процеса кроз историју:

(33) Dans le modèle IS-LM, la production s'ajustait passivement à la demande. Désormais, elle *va dépendre* de l'évolution des prix et des salaires. (MAC: 120)

(34) L'analyse traditionnelle dans les années 1940 et 1950 telle qu'elle ressortait des manuels de finance publique faisait apparaître une position très nuance [...] Les actionnaires *vont* bien-sûr *être* dans un premier temps ceux qui *vont acquitter* la taxe. Mais rapidement, l'épargne *va désert* les placements à bas rendements. Ce mouvement *va induire* un changement dans l'équilibre du marché du capital. Cet afflux de capital dans d'autres compartiments *va engendrer* une baisse de rendements [...] (IMS: 19)

У претходним примерима блиски футур се нашао постериоран имперфекту, вероватно због донекле сличног начина на који ова два облика могу да искажу радњу – ради се о већ поменутој вредности имперфекта перспективе, врло присутној у нарацији, када он попут презенте исказује блиску будућност (Riegel et al. 2009: 544). На овај начин, неочекиваним избором времена, нарочито се поспешује динамичност приповедања, јер се фокус приповедања пребацује из ретроспективне у проспективну димензију.

У наредним примерима блиски футур се јавља као постериоран приповедачком презенту, што је очекивана комбинација погодна за уношење живости у приповедање, нарочито у контексту историјског приказа економских дешавања:

(35) Depuis les années 1980-1990, une variété de plus en plus importante de produits financiers apparaît et une nouvelle économie financière *va voir* le jour. (EPI: 83)

(36) Pour réduire leurs déficits et les charges qu'ils font peser sur le marché, la plupart des Etats industrialisés *vont diminuer* significativement leur rôle dans l'économie. (EPI: 44)

Иминентност неке будуће радње може да буде и ванвременска, смештена ван координата прошлости, садашњости и будућности и на тај начин добија поред ванвременског карактера и генеричку вредност:

(37) Dans l'équilibre partie, on analyse l'équilibre d'un produit ou d'un seul facteur, en supposant donné le prix des autres produits et facteurs et en supposant que le niveau du prix du produit ne *va pas rétroagir* sur ceux-ci. (IMS: 4)

Значајна је и модална вредност савета – аутор уџбеника се обраћа будућим стручњацима саветујући их шта треба да савладају да би били успешни:

(38) Pour maîtriser les modèles et apprendre à penser en macroéconomiste, il *va* vous *falloir* reproduire patiemment tous ces différents raisonnements et *résoudre* les exercices. (MAC: 15)

Блиски футур у модалној употреби налазимо и у ситуацији када се аутор обраћа студентима објашњавајући им њихов задатак. Тада се вредност блиског футура граничи са заповедним начином:

(39) A partir de toutes ces grandeurs déjà connues, votre tâche *va* *consister* à prévoir une série de grandeurs encore inconnues : le revenu national de l'année qui commence [...]. C'est à cela que *va* vous *servir* le modèle IS-LM. (MAC: 73)

Поред ове вредности, налазимо и на хипотетичку вредност блиског футура када у зависној реченици која изражава услов замењује прост футур:

(40) S'ils sont substituables, sur quelles bases *va-t-on procéder* à l'arbitrage ? (MIC: 61)

(41) Si les décisions d'offre et de demande de biens ne sont pas compatibles, le revenu national, noté Y, *va varier* jusqu'à atteindre un niveau d'équilibre (partiel). (MAC: 56)

6. Закључак

Француски и српски језик не располажу истим бројем облика за исказивање будућности, у француском су то прости и антериорни футур и облик блиског футура, а у српском су то футур I и II. Механизам функционисања ових облика открива суштинске разлике двају глаголских система – док се у српском језику оба облика користе за исказивање постериорности у односу на референтне тачке у прошлости, садашњости и будућности, француски облици имају суженију употребу јер су бројнији и подлежу правилима слагања времена. У корпусу су заступљене разнолике вредности футурских облика, али не и она основна – постериорност у односу на моменат говора. Како је у питању научно-уџбенички стил који има дидактички карактер или представља саопштење

результата научног истраживања проспективна перспектива је ретка. Постериорност простог футура и футура I веома често бива смештена у прошлост – и у француском и у српском корпусу референтна тачка је историјски, односно приповедачки презент. У француском корпусу прост футур исказује постериорност у односу на прост и на сложени перфекат, као и у односу на имперфекат. У оба корпуса се појављују случајеви када се следом ових облика приказује сукцесија радњи у прошлости. Присутне су употребе простог футура и футура I за антиципирање радњи и изражавање иминентности процеса из блиске будућности, као и у управној клаузи зависносложене условне реченице. Када је реч о модалним употребама, наилазимо на прост футур са вредношћу заповести и на футур I са вредношћу претпоставке. Интересатно је да је процентуална заступљености вредности простог футура и футура I готово идентична – у француском корпусу вредност постериорности износи 73%, у српском 70%, вредност иминентности у француском 23%, а у српском 22% и, најзад, вредност модалности у француском 4%, а у српском 8%. Антериорни футур и футур II се у оба корпуса појављују у условним и временским зависно-сложеним реченицама. Основна разлика је у томе што се антериорни футур може користити само за изражавање радње постериорне моменту говора, док његов српски еквивалент исказује радњу постериорну референтној тачки смештеној у прошлост, садашњост или будућност. Облик блиске будућности, за који не постоји еквивалент у српском језику, ослањајући се на своју основну вредност иминентности исказује још и постериорност у односу на различито ситуиране референтне тачке (у 37% случајева у будућности, а 26% случајева у прошлости), а користи се уместо простог футура унутар кондиционалне реченице у 16% случајева. Његова модална вредност се реализује кроз изражавање заповести и савета у 10% примера, а често бива смештена и у ванвременски контекст, те тако добија генеричку вредност коју налазимо у 11% примера. Из свега показаног се да закључити да је економски дискурс нимало не заостаје у разноликости употреба глаголских облика за исказивање будућности у односу на књижевни језик и да мобилише вредности ових облика на подједнак начин како у француском тако и српском језику.

Литература

Àlvarez Castro, C. (2007). *Interprétation du futur de l'indicatif et représentation d'événements futurs*. In: *Études sémantiques et pragmatiques sur le temps*,

- l'aspect et la modalité*. Cahiers Chronos 19. Saussure L. de, Moeschler J. & Puskas G. (éds.), 7-24. Amsterdam – New York : Rodopi.
- Álvarez Castro, C. (2010). Usages temporels et modaux du futur en français : dichotomie ou articulation?. *La Linguistique*. 46: 109-126. Преузето 26. јула 2020, са <https://www.cairn.info/revue-la-linguistique-2010-2-page-109.htm>
- Бугарски, Р. (1988). Језик струке као лингвистичка и педагошка категорија. У: *Настава страног језика као језика струке у средњем, вишем и високом образовању*, Ковачевић Ј. (ур.), 20-26. Чачак: Друштво за примењену лингвистику Србије.
- Charaudeau, P. (1992). *Grammaire du sens et de l'expression*. Paris: Hachette.
- Ducrot, O. (1980). *Le Dire et le Dit*. Paris: Minuit.
- Grevisse, M. (2007). *Le Bon Usage* (14e édition). Paris: Duculot.
- Gudurić, S. & Vlahović, LJ. (2012). *Éléments de morphosyntaxe de la langue française. I Le verbe*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Imbs, P. (1960). *L'emploi des temps verbaux en français moderne: Essai de grammaire descriptive*. Paris: Klincksieck.
- Јаховић, Ј. (2020). Аналогије у француском и српском језику струке. У: *Аналогије и интеракције во романистичким проучавања. Analogie et interactions au sein des études romanes dédié à la mémoire de Liljana Todorova, professeur des universités*. Е. Поповска, & С.Петрова (ур.), 253-268. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Јовановић, В. (2013). *Перфекат у српском језику и његови еквиваленти у француском језику*. Докторска дисертација, Универзитет у Крагујевцу. Преузето 2.8.2019, са <http://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/6627>
- Косореk, R. (1991). *La langue française de la technique et de la science. Vers une linguistique de la langue savante*. 2e édition, Wiesbaden, Oscar Brandstetter Verlag GMBH & Co. KG.
- Lerat, P. (1988). Terminologie et sémantique descriptive. *Banque des mots*, numéro spécial. 11-30. Paris: Conseil international de la langue française.
- Lerat, P. (1995). *Les langues spécialisées*. Paris: PUF.
- Маројевић, Р. (1981). Страни стручни језик и проблеми његовог лингвистичког испитивања. У: *Страни језик струке у теорији и пракси*. Vinaver, N. (ур.), 3-7. Београд: Удружење универзитетских наставника и других научних радника Србије.
- Милошевић, К. (1982). Обиљежавање будућности у српскохрватском језику. *Књижевни језик* 11/1: 1-12.
- Petrović, N. (2002). *Francuska glagolska vremena II. Imperfekat, aorist, perfekat*. Београд: Филолошки факултет – Народна књига.
- Petrović, N. (1989). *Francuska glagolska vremena I. Komparativna analiza francuskog i srpskohrvatskog pluskvamperfekta*. Београд: Научна књига.

- Пипер, П. и др. (2005). *Синтакса савременог српског језика: Проста реченица*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Riegel, M. et al. (2009). *Grammaire méthodique du français*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Spillner, B. (1992). Textes médicaux français et allemands. Contribution à une comparaison interlinguale et interculturelle. *Languages*. 10: 42-65. Преузето 4.8.2019, са http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lgge_0458-726X_1992_num_26_105_1623
- Stanojević V. i Ašić T. (2006). *Semantika i pragmatika glagolskih vremena u francuskom jeziku*. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet.
- Stanojević V. i Ašić T. (2008). Temporalne i aspektualne instrukcije perfekta i pluskvamperfekta u srpskom i u francuskom. U: *125 godina visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini*, Zbornik radova sa naučnog skupa (Pale, 19-20. maj 2007), knjiga 2, tom 1, Pale, 65-79.
- Stanojević, V. (2013). Neki aspekti izražavanja budućnosti u francuskom i srpskom jeziku. U: *Uzdаница*, 2013, X/1, str. 27–40.
- Станојчић, Ж. и Поповић, Љ. (1995). *Граматика српског језика: уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе (4. издање)*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стевановић, М. (1989). *Савремени српскохрватски језик 2: Синтакса*. Београд: Научна књига.
- Tahara, I. (2000). Le passé simple et la subjectivité. *Cahiers de linguistique française*. 22 : 189-218. Преузето 26.7.2020, са <https://clf.unige.ch/numeros/22/>
- Точанац, Д. (1982). *Повратни глаголи у француском и српскохрватском језику: контрастивна анализа*. Нови Сад: Институт за стране језике и књижевности.
- Точанац, Д. (1991). Транспозиција српскохрватског облика будем+партицип у француски синтаксички систем. *Зборник радова са IV симпозијума Контрастивна језичка проучавања*, 271-277. Нови Сад: Југословенско друштво за примењену лингвистику.

Корпус:

- (MIC) Lernier, B. & Vedie, H.-L. (2005). *Initiation à la microéconomie*. Paris: Dunod.
- (MAK) Jakšić, M. (2013). *Osnovi makroekonomije*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta.
- (RVP) Kovačević, M. (2008). Realne i virtuelne ekonomske performanse Srbije u periodu 2000-2007. godine. U: *Teuća privredna kretanja, ekonomska politika i strukturne promene u Srbiji 2007-2008*, Cerović, B. (ur.), 97-114. Beograd: Ekonomski fakultet.

- (MPE) Mitrović, D. (2009). *Međunarodna politička ekonomija*. Beograd: Čigoja štampa.
- (MAC) Rubin, G. (2011). *Introduction à la macroéconomie. Cours et exercices*. Paris: Presses Universitaires de France.
- (MIK) Šuvakov, T. i Šagi, A. (2008). *Mikroekonomija*. Subotica: Ekonomski fakultet.
- (IMS) Trannoy A. & Simula L. (2010). Incidence de l'impôt sur les sociétés. In: *Revue française d'économie*, 24/3: 3-39. Преузето 5.8.2019, ca http://www.persee.fr/doc/rfeco_0769-0479_2010_num_24_3_1747
- (EPI) Paquin, S. (2009). *Economie politique internationale*. Paris: Montchrestien / Lextenso éditions.

Jelena Jačović

LES VALEURS DES FORMES VERBALES DESIGNANT LE FUTUR DANS LE FRANÇAIS ET LE SERBE DE L'ÉCONOMIE

Résumé : L'objet de cet article est l'analyse contrastive des valeurs de temps verbaux désignant le futur dans le français et le serbe de l'économie. L'analyse est réalisée sur un corpus comparatif construit à partir des exemples tirés des manuels et des articles scientifiques traitant des domaines économiques tels que microéconomie, macroéconomie, économie politique internationale, etc. Les résultats de la recherche ont montré que, malgré les systèmes verbaux fondamentalement différents, les deux langues affichent les mêmes valeurs des formes verbales du futur dans le contexte de la langue d'économie, ainsi que l'absence de la valeur primordiale – celle de la postériorité par rapport au moment de la parole.

Mots-clés : langue de spécialité, français de l'économie, les temps du futur